

תיקוני עירובין

עירובין למעשה
עיון | שימוש | כשרות

מוקד העירובין
בארץ הקודש
054-84-833-20

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבוע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 305
שבט תשפ"ב

וראוי לכל בן תורה ללמד את בני משפחתו להיזהר ממצאת מגבול העירוב, ואדרבה ראוי שיקח אותם להראות להם את הגבול שממנו אין להוציא, ויפנו את כיסיהם וכל החפצים, ואז יעברו החוצה, או שיחזרו על עקבותיהם ולא יצאו מהגבול, שע"י כך ילמדו לזכור גם לפעמים אחרות כאשר יהיו בכל מקום שהוא. ובה נקיים את מצות החינוך בגיל צעיר.

חוט העירוב מעל ההתרחבות של עמוד התאורה

בהמשך גבול העירוב השתמשו בעמודי התאורה כאמור, וקשרו בהם את החוט. בעיר זו עמודי התאורה היו גבוהים מאוד, ולא קשרו את החוט מעל ראשם, אלא מהצד. ואמנם צורת הפתח מהצד פסולה, אבל עמודי התאורה הירוקים המצויים בשנים האחרונות, עשויים משנים או שלשה חלקים שהתחתון רחב והעליון צר יותר, ובמצב כזה אם קושרים את החוט מסביב לחלק הצר, והוא יושב מעל החלק הרחב, נחשב מעל העמוד התחתון והוא כשר לצורת הפתח.

דין זה אנו לומדים כעת במסגרות השיעורים המיוחדים ללימוד עירובין למעשה, המתקיימים בתקופה זו בארבעה ערים ובהשתתפות עשרות

עמוד התאורה עם 3 חלקים וטבעת הדגלים

אברכים ת"ח. ובשיעורים בארנו שכך הכריעו פוסקי זמנינו להכשיר אותו גם לדעת המשנ"ב, אע"פ שלגבי עמוד שחקק בראשו והניח את החוט בתוך שחקק, כתב המשנ"ב (סי' שס"ב ס"ק ס"ד) שמסתפק הפמ"ג ומצדד להחמיר. וטעמו משום שאם העמוד ממשיך מעל גובה המשקוף, נחשב שאינו מעל גביו, אע"פ שהחוט עובר מעל הי' טפחים התחתונים של העמוד, כי העמוד נמצא גם מעל המשקוף. אבל בצורה של עמודי התאורה יהיה כשר, כיון

שזה כמו עמוד בתוך עמוד, והחוט ושב מעל העמוד החיצוני, אין חיסרון בזה שבתוכו יש המשך, כך גם בעמוד התאורה, למרות שהעמוד שבפנים נועד להמשיך את העמוד והוא מחובר אליו, וזה גם צורת הייצור שלו, אבל החלק החיצוני הסתיים, והחוט יושב מעליו.

[ועוד התבאר שהמשנ"ב כתב שם להתייר עמוד שיש בראשו מסמר והחוט כרוך סביב המסמר, וכן בעמודים שלנו שיש וי, והחוט נמצא בין השיניים, אין בזה את החשש של הפמ"ג. וכתב לבאר משום "דהא מונח מלמעלה נגד הקנה". וביאור דבריו "ל משום שמסמר נראה כדבר שנמצא מעל העמוד, ולא כהמשך של העמוד. ועוד יש מבארים משום שבקצה העמוד הפונה אל הפתח, אין המשך, והמסמר שבמרכז העמוד, אינו ממשיך על עיקר העמוד שהא הקצה שגודר את הפתח, והרי זה כמו מסמר שנמצא אחורי העמוד, שבדאי החוט מונח מעל העמוד. ולפ"ז בכל אופן שהחקיקה תהיה לכל רוחב העמוד הפונה אל הפתח, יהיה כשר גם לדעת הפמ"ג והמשנ"ב, כי מונח מעל הקנה. ולכן בעמוד תאורה המורכב משני חלקים, והחוט יושב מעל החלק הרחב, הרי זה כשר לכ"ע].

להבדיל בין התרחבות הסמוכה לחוט להתרחבות שלמטה

אבל גם כשיודעים את הדין הזה, צריך לדעת שאי אפשר להעתיק אותו לכל עמוד תאורה, אלא צריך להביא מומחה לעירובין שיראה את כל המכלול של הדברים, וכן לקבל הדרכה מפורטת בשטח מהמומחים לענייני עירובין, כדי שידעו להשתמש בפתרונות בצורה נכונה שהעירוב יהיה כשר. הנה בעיר זה משתמשים בפתרון הזה הרבה מאוד, באורך של שני קילומטרים לאורך החוף, ועוד כשמונה מאות מטרים בצד אחר של העיר, מדובר בעשרות עמודים, שבכולם החוט קשור מסביב לעמוד, אלא שהיה הבדל ביניהם. בעיר זו יש בעמוד שלשה חלקים, התחתון עד גובה מטר בערך, והשני צר ממנו ועולה עד כששה מטרים, והשלישי צר יותר וממשיך לגובה. בהתקנת העירוב הם שכרו מנוף וקשרו את החוט בגובה מעל סוף החלק השני של העמוד שהוא בגובה כשישה מטרים, באופן זה ניכר

עוד עיר נבדקה, והגבול שנמצא לפני חוף הים

עוד עיר נבדקה לראשונה בשבוע זה, בדיקה מקיפה שעוקבת על עשיית העירוב כהלכה, מעבר לבדיקה השבועית ששומרת על המצב הקיים. בעיר זו אחראי על העירוב אחד מתושבי העיר, אדם חרדי שאיכפת לו שיהיה כשר, והוא אומר שכבר זמן רב שהוא מחפש מישהו שמבין שיעשה ביקורת על העירוב, כי כשרות זה דבר רציני שצריך ביקורת, בפרט בעירוב שצריך להבין את המציאות בשטח בצורה נכונה, ולא מספיק לדעת את ההלכות, והוא לא מצא מישהו כזה, גם כשהוא מביא שאלה לרב, הרב אינו מונח בענין. ביום חמישי האחרון יצאנו יחד עם האחראי אל גבולות העיר, לראות את העירוב, וללמוד יחד את ההלכות הנוגעות אליו.

בתחילת הבדיקה הוא לקח אותנו אל חוף הים שבעיר, ושם עמדו עמודי עירוב מסודרים בשורה, עם חוטים ישרים. דבר זה אינו מצוי כל כך בזמנינו, כיון שהרשויות רוצות שלא יהיה על החוף עמודים [רק סככות

עמודי העירוב על החוף שהולכים להוציא אותם

ורמקולים, לא מפריע להם], וגם האחראי כאן הסביר לנו שהוא צריך להוציא את שורת העמודים הזו, שגבול העירוב יהיה יותר פנימה, כיון שגלי הים בשעות של גאות [שהם] עולה יותר במספר שעות בכל יום] מציפים ומגיעים עד עמודי העירוב, וסוחפים את החול מסביב, והיציקה של הבטון מתחילה להתגלות, והעוד נהיה פחות יציב, עד כדי שהוא חושש שהעמוד יכול ליפול. לכן הגבול של העירוב לא יהיה עד קרוב למים, אלא יסתיים לפני החוף.

בהמשך גבול העירוב לאורך כל העיר, לא היו עמודי עירוב, אלא השתמשו בעמודי התאורה שנמצאים לאורך הטיילת על המדרכה של הרחוב שלפני החוף, בצורה כזו אין עירוב בטיילת ובכל החוף, גם במקומות שיש שולחנות וספסלים, ובחלק מהעיר אפילו המדרכה נמצאת מחוץ לעירוב. שאלנו את האחראי הרי זה דבר שאנשים לא שמים לב, שגם המדרכה מחוץ לעירוב. והאחראי השיב שאין לו ברירה, וסיפר שלפני כמה שנים העירייה הורידה לו כחמישים עמודי עירוב בלי לשאול, לכן הוא חייב להסתמך על עמודי התאורה, ולקשור את החוט בהם, למרות שכל החוף והמדרכה יוצאים מהעירוב.

זהירות מהחוף והנהל והשבילים שאין בהם עירוב

וכאן המקום להזכיר ולעורר שוב על המציאות הזו, שבחופי הים אין עירוב, גם במקומות שיש עירוב לעיר, וגם במקום שמפקחים עליו, אבל החוף אינו בעירוב. לצערינו יש הרבה אנשים שהולכים לטייל בהם, כי זה נראה חלק מהעיר, בפרט כשמתארחים בבתי הארחה הקרובים לחוף, ויש זה מכשול גדול. אבל אין ברירה, אי אפשר לעשות עירוב לכל מי שהולך, ועלינו מוטל לבדוק ולברר מה הגבול של העירוב, ומה כשרותו, ועד היכן מותר ללכת.

בימים אלו של תקופת החורף הגשום, יש עוד דוגמא מצויה, שיש בישובים תעלות מים גדושות וזורמות, ובשבת הולכים יחד עם הילדים לראות את זרימת המים המשקשקת, וזה מטעה מאוד שלא ישימו לב ויצאו מגבול העירוב. דוגמא אחת מצויה בעיר מודיעין עילית, שהנחל העובר ליד ככר גרין פארק מתמלא בזרימת מים, ובשבת צהררים הולכים משפחות רבות לחזות ביופי הבריאה, בפרט לתושבי עיר שאינם מכירים הרבה את הטבע, זה טיול מיוחד לצאת אל הנחל. אבל לא האזור נמצא מחוץ לעירוב של העיר, העירוב מסתיים בכביש שבככר, ואין שום אפשרות להוציא שום חפץ, לא טישו בכיס, ולא בקבוק מים או ממתק, ואפילו לא ילד על הידיים, כמו שכותב המשנ"ב (סי' ש"א ס"ק קנ"ד) שרבים טועים לומר "חי נושא את עצמו", אבל זה אסור מדרבנן גם במקום שאינו רשות הרבים רק כרמלית, כגון ביער ושפת הנחל.

תיקון עמודי תאורה ע"י "ראש הלבשה"

בדומה למקרה זה עסקנו השבוע בתיקון של ישוב אחר בדרום הארץ, שגם בו היתה בעיה מעין זו. מוקד העירוב כבר התריע על בעיה זו לפני כשנתיים, אך הגורמים הנוגעים בדבר מטעם היישוב לא טרחו לפעול בנושא לצערינו, עד לתקופה האחרונה שבה אחד מהתושבים החדשים עורר סערה על כך, מתוך זה פנו הגורמים למוקד העירוב שיעשה תיקון לכל האזור.

בתחילה הודיעו שאין עירוב בדרכים המובילות סביב לישוב, ורק ליישוב סידרו עירוב זמני וכעת מוקד העירוב פועל לתקן את העירוב באזור.

אחת מן הבעיות היתה כאמור שקשרו חוטי ברזל על עמודי התאורה והעבירו אותם על טבעת הדגלים, והסתמכו על כך שלמטה העמוד מתרחב יותר, במקרה זה העמודים היו עקומים מאוד באופן שניכר מיד לעין שהעמוד עקום. ולא שייך להכשיר את החוט כאשר הוא נמצא על טבעת הדגלים, [בעמודים אלו לא היה חלק שני של התרחבות אלא רק החלק התחתון]. במקרה זה התיקון המומלץ היה לעשות ראשים של עמודי עירוב מעל ראש עמוד התאורה, כיון שכאן מדובר בעמוד תאורה נמוך יותר שגובהו כשבעה מטרים, ויש אפשרות להגיע אל ראשו, אמנם הדבר דורש מאמץ יותר מהרגיל.

הלבשת הראשים על עמודי התאורה

והנה כדי לעשות ראש לעמוד, בדרך כלל הדבר נעשה עם הלחמה, ופעולה זו לא שייך לעשות בגובה רב כל כך, כיון שעבודת הריתוך מסוכנת וגם לא ניתן לעבוד עם המכשיר בגובה כזה, אלא אם כן בעזרת מנוף עם גנרטור, לכן כאן עשינו פתרון אחר שנקרא "ראש הלבשה". ביאור הדבר שעושים כעין ראש של עמוד של עירוב, מחובר

לחתיכת צינור באורך 30-20 ס"מ, ורוחב הצינור שונה מרוחב העמוד. יש אפשרות שעושים "ראש הלבשה פנימי", כלומר שעובי הצינור הוא פחות מרוחב העמוד, והוא נכנס למעלה בתוך עובי העמוד, והכיפה שעליו תואמת לעובי העמוד. אבל בהרבה מקרים לא שייך להשתמש בפתרון זה,

ראשי הלבשה בהנחתם, חתיכת צינור עם כיפה V

כגון כאשר ראש העמוד סגור או יש בו שיירי ברגים וחביבורים, ואז הצינור לא ייכנס בתוכו. לכן יש פתרון אחר שהוא "ראש הלבשה חיצוני", שהצינור רחב מעט מרוחב העמוד והוא מתלבש על ראש העמוד מבחוץ. יש להקפיד שרוחב הצינור יהיה קרוב לרוחב העמוד ולא

רחב מידי, כיון שאם יהיה רחב הרבה, יתכן שראש הלבשה יזוז ויהיה נוטה לצד, והחוט שיניחו עליו אחר כך לא יהיה מכוון מעל העמוד עצמו, לכן יש להקפיד שראש הלבשה יהיה מותאם לפי רוחב ראשי העמודים שבאותו מקום.

לאחר שמכניס את ראשי העמודים צריך להעלות אותם מעל העמודים

ראש הלבשה יושב מעל עמוד התאורה

וגם כאן יש פתרון פרקטי שלא יצטרכו לעלות עם סולם לגובה כה רב בשטח פתוח, שהדבר כרוך בסיכון ובמאמץ גדול, אלא קושרים לראש הלבשה חוט קטן עם לולאה, ומרימים אותו לגובה בעזרת המוט הטלסקופי של העירוב, וכך מביאים אותו מעל סוף עמוד התאורה,

מכוונים אותו בעדינות והוא מתלבש בקלות מעל העמוד. לאחר מכן משחררים את המקל והראש נשאר מונח בצורה חזקה וטובה מעל העמוד. במקרה זה שגובה העמודים הוא כשבעה מטרים, לא מספיק להשתמש במוט הרגיל של העירוב, אלא צריך להאריך אותו בעוד כמטר, או לקרב את הרכב אל העמוד ולעלות על גביו עם המוט של העירוב.

במאמר זה השתתפנו עם העוסקים במלאכת הקודש של מוקד העירוב, ולמדנו מהם גם הרבה טכניקה מקצועית מיוחדת. אנו מקוים שהדברים ישמשו את הקוראים להתעניין יותר בעירובים ובדרגות כשרותם, ולעורר ולדרוש ולהסביר לתושבי הערים ולעוסקים בישובים, על החשיבות שהעוסקים יהיו מקצועיים ומנוסים, וכדאי להם ללמוד את ההלכות הפרקטיות, ובכל מקום יבקשו להוסיף בכשרות, ולהוסיף בבדיקת העירוב כדן. ויהי רצון שלא ייצא מכשול ח"ו, ומלאה הארץ דעה את ה'.

שהחוט יושב מעל החלק המתרחב השני, כיון שהוא סמוך להתרחבות. אבל לאחר תקופה כאשר נקרע חוט של העירוב, לא היה בידי האחראי אפשרות להביא מנוף ולקשור אותו בגובה זה, אלא הוא השתמש בפתרון אחר, שהניח את החוט על הטבעת שבאמצע החלק השני שבועמוד, המיועדת לחיבור הדגלים (בחדש אייר), בצורה זו החוט הוא מן הצד של החלק השני ולא מעליו, וההיתר שלו הוא מחמת שנמצא מכוון מעל החלק התחתון שמתרחב יותר.

לכאורה זה אותו רעיון ואותו דין, אבל יש הבדל, כיון שבמצב כזה החוט נמצא במרחק של כארבעה מטרים מעל סוף החלק המתרחב התחתון, וההיתר שלו הוא מדין גוד אסיק, שע"פ הלכה רואים את החלק התחתון כאילו עולה למעלה ומגיע עד החוט (משנ"ב סי' ש"ב ס"ק ס'), ולכן אם העמוד נוטה מעט, יוצא שהחוט שקשור בגובה נמצא בצד ואינו מכוון מעל החלק המתרחב, והוא פסול, אפילו אם הסטייה היא משהו קטן (משנ"ב שם ס"ק ס"ג, וסי' ש"ג ס"ק ק"ד). ואע"פ שעמודי תאורה הם עמודים חזקים, מכל מקום מצוי שיש מהם שמתעקמים במשך הזמן, לפעמים מחמת תאונות, לפעמים מחמת עבודות תשתית במדרכה, וכיון שההפרש בין החלק הרחב לחלק הצר שבועמוד הוא בסה"כ הוא 3-4 ס"מ, מצוי מאוד שתהיה נטיה קטנה כזו בעמוד שכמעט אינה ניכרת למראה עין רגילה, ואז הצוה"פ שבועמוד זה תהיה פסולה ותפסול את כל העירוב. בעיה זו אינה קיימת במצב שקושרים את החוט בסוף החלק השני, כי אז החוט סמוך לחלק המתרחב, וגם כשהעמוד עקום בכל זאת החוט הוא מעל סוף ההתרחבות, [מלבד הנושא הכללי של עמוד עירוב עקום, שבזה מקילים בעירובים עירוניים, על סמך הפוסקים שהקילו מחמת שהחוט מעל ראשו]. משא"כ בצורה שהאחראי קשר את החוטים באמצע החלק השני, יתכן מאוד שמתוך כלל העמודים יהיה עמוד שאינו כשר כלל.

ממקרה זה אנו רואים כיצד שינוי קטן שאינו נראה משמעותי, מהווה הבדל גדול בין עירוב כשר לעירוב פסול, בבדיקה זו היה קשה לעבור על כל עשרות העמודים שבועירוב, ובפרט שגם אם עכשיו נראה את העמודים שהם נמצב תקין, יתכן שבמהמשך יארע תקלה והעמוד יתעקם, והאחראי לא ישים לב שזה גורם השלכה הלכתית חמורה מאוד. לכן אמרנו לאחראי שיבקש מהעירייה להביא שוב את המנוף, ולשנות את קשירת החוטים שנמצאים בדגלים, להעלות אותם שיהיו בקצה החלק המתרחב השני. וכן במקרה שיקרע חוט בהמשך והוא צריך בדחיפות לקשור אותו לפני שבת במתכונת הפשוטה מעל טבעת הדגלים, עליו להיות עירני לשים לב לבדוק עם פלס שהעמוד ישר ממש, ואם אינו ישר לא יוכל להסתמך על קשירת החוט בגובה הטבעת אלא מעל החלק המתרחב השני, [או להוסיף לחי לפניו, אך זה לא שייך לעשות בטילת שעל חוף הים בעיר המדוברת].

עמוד שמתקצר בצורת הרוט ולא שני חלקים שונים

מתוך כל עשרות העמודים, היה עמוד אחד שלא היתה לו התרחבות למטה בצורה הנ"ל, אלא הוא התרחב בצורה חלקה, כצורת חרוט [כעין משולש צר]. בצורה זו כותב החזו"א שאי אפשר להגיד שהחוט שקשור בגובה בחלק הצר, נמצא מעל החלק התחתון של העמוד, ואפילו שבאמת העמוד ישר ומתרחב אל מתחת החוט, כי בכל זאת החוט הוא בצד ואינו כשר כלל. וזה שונה מהעמודים הנ"ל שהיה צינור צר בתוך צינור רחב, שאז החלק הרחב שלמטה מסתיים, ושייך לומר שהחוט מעל החלק התחתון, ולא המצד שלו.

האחראים שמו לב לשינוי שיש בעמוד זה, והם העמידו לחיים משני קרשים דקים [דיקטים], אך כשהגענו ראינו שהתרופפה הקשירה שלהם, והם לא היו מכוונים מתחת החוט. לכן סובבנו אותם למקום המתאים.

עמוד תאורה כרוט ללא שלבים, צריך לחי

בנוסף מדדנו אם העמוד ישר, והתברר [ע"י מכשיר המדידה הבקבוק, וגם בעזרת פלס] שהעמוד נוטה לצד אחד כחמשה ס"מ, זאת אומרת שגם הלחי אינו מועיל. שאל האחראי מדוע. והסברנו לו על פי הדברים הנ"ל, שהלחי הוא עמוד שצריך להיות מתחת החוט, ואם העמוד נוטה מעט, ומחמת שהחוט בגובה יוצא שההפרש מצטבר לחמשה ס"מ, א"כ הקרש שמוצמד לעמוד אינו מתחת החוט, אלא החוט מתחיל כמה ס"מ אחרינו. הפתרון הוא להרחיק את הלחי מהעמוד כשבעה ס"מ, כדי שהלחי יהיה תחת החוט. האחראי לקח את הדברים לתשומת ליבו, ואחרי שסיימו את הסיבוב הוא סיכם לעצמו בדאגה, איזה יום מחכה לו למחר, לסדר את כל הרשימה שהצטברה שאכמ"ל, [חוץ מהשינוי בקשירת החוטים הנ"ל, שזה נשאר להזדמנות אחרת]. השתתפנו יחד עם האחראי בצער על המצב שהיה עד היום, והבטנו בתקוה על התיקון והעירוב שיהיה מכאן ולהבא.